

Avrupa Birliği'nin Buhran Kaynakları Üzerine

Durmuş Hocaođlu

Su, Yıl: 3, Sayı: 16, Ağustos-Eylül 2007., İstanbul., s.52-55

Durmuş Hocaođlu, *Su* Makale Sıra No: 1

Bibliyografya Künyesi:

- Hocaođlu, Durmuş., “Avrupa Birliği'nin Buhran Kaynakları Üzerine”, *Su*, Yıl: 3, Sayı: 16, Ağustos-Eylül 2007., İstanbul., s.52-55 (5 sayfa), *Su* Dosya Başlığı: “Özenti ve Taklitçilik”

İstatistikî Bilgiler:

Sayfa: 5; Kelime: 1.830; Krk. (Dipnotlar dâhil): Boşluksuz: 12.090; Boşluklu: 13.960

Matbû metni tarayarak dönüştüren ve düzenleyen: Timur Kumbar

Redaksiyon: Durmuş Hocaođlu

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN, BUHRAN KAYNAKLARI ÜZERİNE

Avrupa Birliği'nin karşı karşıya bulunduğu problemleri, milliyetçilikler, ırkçılıklar, din farklılıkları ve ekonomik paylaşım gibi üyeler arası dâhilî ihtilâflar; âilenin ve dinin çöküşü, iş ahlâkı, disiplini ve üretkenlikteki gerileme, uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması gibi dâhilî sosyal problemler ve müşterek bir dış politika oluşturamama, ekonomik gücü ile orantısız olarak müessîr bir siyâsî ve askerî bir güç te'sîs edememe ve bu babda hissedilir bir ağırlığa kavuşamama, dünya pazarlarındaki yerinin beklenen nisbette ilerleyememesi gibi haricî problemler olmak üzere kabaca üç ana başlık altında toparlayabiliriz

Avrupa Birliği, çok uzun bir tarihî süreçte mütebahhir fikir ve siyâset elitleri tarafından asırlarca tartışılarak muayyen bir kıvama ve kemâl mertebesine getirilen ve tarihin ciddi bir kırılmaya uğradığı II. Dünya Harbi sonrasında şartların zorlaması ile kuvveden fiile çıkarılan, altmış yılı aşkın bir müddetten beri de uygulama safhasında hayli önemli mesafeler kat' etmiş bulunan, tarihte henüz bir eşi veya benzeri görülmemiş, elitist-entellektüalist bir siyâsî mühendislik ürünü olan kapsamlı bir medeniyet projesidir; ancak bu azîm proje, bir müddetten beri yaşamakta olduğu ve git-gide büyüme istidâdı göstererek su yüzüne çıkan problemleriyle, buhran niteliği taşımakta olduğu söylenebilecek bir yol ayrımında bulunduğunu da izhar etmektedir.

Avrupa Birliği'nin karşı karşıya bulunduğu problemleri, milliyetçilikler, ırkçılıklar, din farklılıkları ve ekonomik paylaşım gibi üyeler arası dâhilî ihtilâflar; âilenin ve dinin çöküşü, iş ahlâkı, disiplini ve üretkenlikteki gerileme, uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması gibi dâhilî sosyal problemler ve müşterek bir dış politika oluşturamama, ekonomik gücü ile orantısız olarak müessîr bir siyâsî ve askerî bir güç te'sîs edememe ve bu babda hissedilir bir ağırlığa kavuşamama, dünya pazarlarındaki yerinin beklenen nisbette ilerleyememesi gibi haricî problemler olmak üzere kabaca üç ana başlık altında toparlayabiliriz. Bütün bunlar yanında, bu problemlere bir katalizör etkisi hâsıl eden aşırı ve hızlı genişleme ve bununla bağlı ve bağlantılı olarak da durmadan büyüyen göç problemi çok belirleyici ve özel bir konumda bulunmakta ve ilâve olarak Türkiye'nin üyeliğinin ve bundan sonraki genişlemenin sınırlarının belirsizliği de bu buhranları derinleştirmektedir.

Bu kısa yazıda, aşırı ve hızlı genişlemeden birkaç cümle ile söz edildikten sonra, herbirisi çok derinlikli ve doktora tezi evsâfında müstakil birer yazı teşkil edecek olan bu konulardan sâdece, potansiyel bir tehdit unsuru niteliği taşıyan, üyeler arası dâhilî ihtilâflar cümlesinden, milliyetçiliklerin ve ırkçılıkların hâsıl edebileceği sorunlar üzerine çok hulâsaten ve çok kalın çizgilerle temas edilmekle yetinilecektir.

Aşırı ve Hızlı Genişleme

İlk olarak altı adet üye ile başlayıp sonra dokuz, sonra oniki adede çıkan ve daha sonra onbeş üyede uzunca bir müddet statikleşen Avrupa Birliği'nin 2000'li yılların başlangıcıyla birlikte genişlemesini hızlandırması daha evvelce de alt yapısı mevcut olan birçok problemin de aynı şekilde hızlı bir biçimde büyümesine yol açmış oldu; diğer bir ifadeyle, hızlı genişleme, prob-

lemlerin de hızlı ve çarpıcı bir biçimde açığa vurmasına sebebiyet vermiş oldu diyebiliriz.

Hızlı genişlemenin ortaya koymuş olduğu bu problemlerin en belli başlılarından birisi, Avrupa Birliği'ne, ekonomik olarak sindirilmesi hayli müşkülâtlar arzeden büyük külfetler getirmesi ve buna bağlı olarak, bu külfetlerin, Birlik'in mâlî kaynaklarını sağlayan lokomotif üyelerin üzerindeki baskıların artması olmuştur. Bu durum da hâliyle, Birlik'in -daha evvelce de mevcut olan- "veren ülkeler" ve "alan ülkeler" şeklindeki sınıflandırmasının çok daha belirginleşmesi sonucunu doğurmuş; veren ülkelerin, sayıları ve nüfusları daha da artan alan ülkeleri finase etmek durumunda kalmasının sonucu olarak da veren ülkelerin -işsizlik ücreti, sağlık yardımları v.b. gibi- sosyal harcamalarında bir daralmaya yol açmasının yanında, büyük bir kısmı kaçak çalıştığı için vergi ve sosyal yardım fonları gelirlerinde hâsıl olan kayıplar ve ayrıca bilhassa veren ülkelerin yetişmiş nüfusunda yarattığı negatif istihdam problemi de yine aynı ülkeler aleyhine bir sonuç doğurarak işsizlik oranlarının artmasına sebebiyet vermiş, işsizliğin artışıyla birlikte sosyal huzurda da bir bozulma ortaya çıkmış ve bu da bir yandan Avrupalılar arasındaki tarihi derinlikleri olan -"Bir ve Bütün Avrupa" projesinin gereği olarak törpülenmesi anşart lazım gelen- farklılıkların ve iç çatışma eğilimlerinin yeniden dirilmesine yol açtığı gibi gelen 'göçmenler' ile 'yerliler' arasında daha da artan uyumsuzluklar da sosyal tedirginliklerin artmasına sebebiyet vermiştir.

Şimdi bunlardan, Avrupa Birliği'nde su altında hâlâ güçlü birer tehdit unsuru olarak duran iki husûsa çok özet olarak temas edelim.

1. Milliyetçiliklerin mukavemeti

Dişandan yalnızca bir nazarla bakıldığında bütünüyle homojen bir kıta görünümü arzeden Avrupa'nın, biraz daha dikkat edildiğinde, hiç de öyle olmadığı farkedilmezlik edemez. Vâkıa dünyadaki kıt'alar arasında hiçbirisi, bütüncül ve kapsayıcı bir kimlik olarak "Avrupalılık" ayarında —Asyalılık, Afrikalılık, Amerikalılık gibi- bir ortak kimlik geliştirememiştir ve bu bakımdan Avrupa'nın tamamıyla nevi şahsına münhasır çok istisnâî bir mevkiî vardır. Diğer yandan Avrupa'yı oluşturan bütün devletler, milletler ve halkların arasında kökleri tarihin derinliklerine gömülü bulunan, çok yakın tarihe kadar, uzun asırlar boyunca sık-sık kanlı çatışmalara dönüşmüş ve bütün kıt'ayı zaman-zaman dış bir tehdit kadar sarsarak yıkımların eşğine kadar dahi getirmiş olan çok köklü ihtilâflar ve hattâ husûmetler de bulunmaktadır ve esâsen tipik bir elitist-entellektüalist siyâsî mühendislik projesi olan Avrupa Birliği'nin de, bir yandan topyekûn Kıt'ayı dışarıya karşı daha mukavim ve daha emîn kılmak için olduğu kadar ve hattâ belki ondan daha da ziyâde, —bir müddettir Avrupa entelijansiyası tarafından

Şu hâlde şöyle de diyebiliriz: Avrupa Birliği'nin geleceği, bir anlamda, kendi irâdesinin üstünde irâde tanımayan ve hükümranlığını hiçbir başka hükümranlılık ile paylaşmayan, Hegelian tam müstakil ulus-devletler ve onların milliyetçilikleri ile, Kantian Kozmopolitanizm ve onun hem ebedî dünya barışı için bütün dünyaya ve umum insanlığa öncü ve model olarak öngördüğü ve hem de husûsen başka hiçbir yerde tahakkuk edemese dahi mutlaka Avrupa'da kuvveden fiile çıkarılmasını anşart gerekli addettiği Avrupa Federalizmi arasında cereyan eden çatışmadan kimin galip çıkacağına bağlıdır da diyebiliriz.

Avrupa Birliği fikrine daha bir tatminkâr tarihî derinlik boyutu kazandırabilmek maksadına mâtûten, “Avrupa Sivil (İç) Harpleri” (European Civil Wars) olarak anılan ve en tahripkârının II. Harp olduğu- bu dâhili çatışmaları önlemek, yâni, Avrupa’yı bizzat Avrupalıların şerrinden korumak için tasarlanmış olduğu da bilinen bir husustur. Ne var ki, bütün bu teşebbüslere ve fiilî başlangıç tarihi sayılabilecek 1946 sonundan bu yana geçen altmış yılı mütecâviz süreye ve elde edilen ciddi ilerlemelere rağmen, Avrupalılar arasındaki bu derin ihtilâflar hayli yumuşatılmış olmasına karşılık tam olarak ifnâ ve iptâl edilebilmiş olmadığı gibi, zaman zaman hâlâ ürpertici sinyaller dahi verebilmektedir.

İmdi: Avrupa Birliği bu tarihî kritik dönemde, birisi, tam bir “birlik”, yâni tam bir siyâsî bütünlüşme, yâni, vaktiyle feodaliteden ulus-devlete geçişte feodalitelerin ulus-devletlerce kademele olarak eritilip tasfiye edilmesine benzer bir şekilde, üye devletlerin millî bağımsızlıklarını kademeler hâlinde aşındırıp final safhasında bitirerek fikir babalarının öngördüğü üzere federal veya konfederal bir devlete, daha açık ifâdesiyle, birçok devletten oluşmuş bir tek devlete, bir süper devlete ve tabii bunun için de birçok milletten oluşmuş birtek millete, ve, diğeri de daha gevşek bir karşılıklı bağımlılık ile bir araya gelmiş üye devletlerin vücut verdiği milletlerarası bir “birliktelik”e, yâni bir “pakt”a dönüşmek olmak üzere, iki tercih arasında bocalamaktadır. Bunlardan birincisi, Roma’nın çöküşüyle birlikte zihinlerde tekevvün etmeye başlayan ve çok erken dönemde, Dante’den Kant’a, Ortega y Gasset’ye ve Churchill’e dek büyük siyâset ve kanâat önderlerinin eliyle kemâle erdirilen, müstakarr, bir ve bütün ve tam bir barış, bir “ebedî barış” diyârî, tıpkı Pax Romana gibi bir Pax Europeana olarak tasarlanan Avrupa ideali için şarttır; ikincisi ise, birincisinin müstakarr ve ebedî oluşuna zıt olarak, ancak belirli bir noktaya kadar devam edecek ve eninde sonunda bir gün mutlaka dağılacak olan muvakkat bir

teşekküldür. Kant’ın deyimiyle ifâde edilecek olursa, birincisinin bütün harpleri bitirecek bir “barış ittifakı” (foedus pacificum) olmasına mukabil, ikincisi sâdece bir tek harbi bitirecek bir “barış andlaşması” (pactum pacis) olacaktır.

Ancak, bu ideal, câzip olduğu kadar ve hattâ daha da fazla olarak, riskli ve tahakkuku fevkalâde zor bir idealdir de. Çünkü, son safhasına aynıyla tasarlanmış olduğu şekilde vâsıl olması, Roma’nın inkırâzından günümüze kadar geçen binbeşyüz yıldan daha uzun süre zarfında teşekkül eden ve kemâl noktasına vâsıl olan milliyetlerin ve müstakil devletlerin tasfiyesini gerekli kılmaktadır ki bunun ise, Pax Europeana’nın, modern milliyetçiliğin ana vatanı ve kalbi olan Avrupa’da, A. D. Smith’in, “Avrupa’nın birliği büyüdükçe her bir üye devletin millî kimliği küçülecektir.../Oysa doğudan batıya tüm kıta üzerinde büyük gölgesiyle gezinen ‘milliyetçilik hayaleti’ çekip gitmeyi reddediyor” cümleleriyle ifâde etti üzere, milliyetçiliğin mukavemetiyle karşılaşılması sonucunu doğurması beklenmelidir - nitekim doğurmaktadır da.- En son olarak Avrupa Birliği Anayasası’nın Mayıs ve Haziran 2006’da büyük bir ekseriyetle reddedilmesinde görüldüğü gibi.

Şu hâlde şöyle de diyebiliriz: Avrupa Birliği’nin geleceği, bir anlamda, kendi irâdesinin üstünde irâde tanımayan ve hükümrânlığını hiçbir başka hükümrânlık ile paylaşmayan, Hegelian tam müstakil ulus-devletler ve onların milliyetçilikleri ile, Kantian Kozmopolitizm ve onun hem ebedî dünya barışı için bütün dünyaya ve umum insanlığa öncü ve model olarak öngördüğü ve hem de husûsen başka hiçbir yerde tahakkuk edemese dahi mutlaka Avrupa’da kuvveden fiile çıkarılmasını anşart gerekli addettiği Avrupa Federalizmi arasında cereyan eden çatışmadan kimin galip çıkacağına bağlıdır da diyebiliriz. Hegelian felsefenin galip gelmesi durumunda tasarlanan büyük ve ebedî Pax Europeana projesi muhtemelen ebediyen çökecek, aksinin vârid olması durumunda ise, mevcut ulus-devletler

Avrupa tarihinin, aynı zamanda ve bir bakıma ırkçılık tarihi olarak da okunabileceğine dikkat çekmek gerekir; ancak, yine ayrıca dikkat çekmek de gerektir ki, ırkçılık, sanıldığığının aksine, umûmen Batı, husûsen de Avrupa için tarihte kalmış değildir, hâlâ dipdiridir, berhayattır, soluk alıp vermektedir; hem de gücünden birşeyler kaybetmeden.

ve onların milliyetçilikleri kaybedecek, ancak, paradoksal olarak, bir başka tür milliyetçilik kazanacaktır: Pax Europeana'nın öngörmüş olduğu "Homo Europeanus" idesi üzerine müesses olarak inşa edilen müstakbel "Avrupalı Milleti"nin milliyetçiliği.

2. Irkçılık(lar)

Avrupa Birliği'nin geleceğine dair ciddi şekilde endişe kaynağı olabilecek bir başka faktör de ırkçılıktır. İmdi, mâlûmu i'lâm bahasına da olsa, Avrupa tarihinin, aynı zamanda ve bir bakıma ırkçılık tarihi olarak da okunabileceğine dikkat çekmek gerekir; ancak, yine ayrıca dikkat çekmek de gerektir ki, ırkçılık, sanıldığığının aksine, umûmen Batı, husûsen de Avrupa için tarihte kalmış değildir, hâlâ dipdiridir, berhayattır, soluk alıp vermektedir; hem de gücünden birşeyler kaybetmeden. Filhakîka, yüksek entellektüel seviyede şiddetle tel'in ve takbîh edilmesine ve hukukî olarak da kat'î sûrette yasak ve müstelzim-i cezâ olmasına taban-tabana zıt olarak Avrupa'da ırkçılığın hâlâ kuvvetli kökler üzerinde bir hayat ve algılayış tarzı olarak yaşamakta

olduğu bir gerçektir. Nitekim, büyük genişleme dalgasından evvel, onbeş üyeli AB döneminde, itibarlı araştırma kurumu Eurobarometer tarafından gerçekleştirilen ve 18-19 Aralık 1997'de "Avrupa Irkçılık Karşıtlığı Yılı" münâsebetiyle Lüksemburg'da yapılan kapanış konferansında takdim edilen kapsamlı bir araştırmanın sonuçları, Avrupa'da ırkçılık oranlarının tüyler ürpertici bir seviyede bulunmakta olduğunu göstermektedir: Çok ırkçı: %9, oldukça ırkçı: %24, biraz ırkçı: %33 olmak üzere ırkçılık toplam oranı %66!

Beri yandan ırkçılık, başka bir sebeple, Avrupa Birliği'nin -hem yeni ve "ikinci sınıf" üye ülkelerden ve hem de dünyanın diğer bölgelerinden- aldığı göç ile de paralel olarak yükseliş göstermektedir. Çünkü, gelen göç dalgası bir yandan Avrupalı'nın indinde, O'nun kültürüne ve hayat tarzına yabancı -hattâ düşman- kitlelerin bir nevi'

modern barbarlar istilâsı gibi bir algılama hâsil ederken, diğer yandan da ucuz iş gücü arzı ile yüksek ücretli iş gücü arzına sâhip olan Avrupalıların bir kısım işlerini ellerinden almakta ve böylelikle husûle gelen işsizlik artışı, bir ırk problemine dönüşmeye başlamaktadır; çünkü, söz gelimi, Afrikalı göçmenin ucuz iş gücü arzı yüzünden işini kaybettiğini düşünen bir Fransız için Afrikalı göçmen, esâsen sırf Müslüman olması hasebiyle dahi "istenmeyen öteki" rolünde algılanırken, bu defa, ilâveten, kendisini işsiz bırakan hasım olarak da algılanmaya başlanmaktadır.

Irkçılığın bu yüksek seviyesi ve artış temâyülü, yalnızca ahlâkî bir probleme değil, daha da fazlasına, büyük bir tehdide işâret etmektedir: Kant'ın insanlar arasındaki "tabii hâl" (status naturalis) harp durumunu ifade etmek için kullandığı deyimiyse, "her ân patlamaya bile her ân patlayacak gibi duran" heyûlânî gölgesiyle ırkçılık, Avrupa'nın istikbâlini karartabilecek en vahîm tehdit kaynaklarından olan yırtıcı ırkçı mâhiyetteki milliyetçi çatışmaları körükleyebilir ki bu ise, Avrupa Birliği için, belki de eskisinden daha beter, yeni ve bir tsunami etkisi doğuracak sarsıcı bir dalga ile karşı karşıya kalmak demek olacaktır.

1 - Bu ihtilâfların tarihi derinliği hakkında basit bir misal olmak üzere, Hristiyanlığın bütün heybetiyle Avrupa'da hükümrân olduğu Ortaçağ'da, milliyetler arasındaki ihtilâfların nasıl olup da bir din savaşı hükümrânındaki Haçlı Seferleri esnâsında bile diriliğini muhafaza edebildiğine dikkat çekmek için şu çarpıcı örneğe dikkat çekmek isterim: "1147'de, İkinci Haçlı seferlerinin başında, VII. Louis'nin Fransız ordusu ile III. Conrad'ın Alman ordusu, müslümanları bırakıp birbirleriyle savaşmasınlar diye birbirinden uzak tutuldu." [Carlton J. H. Hayes., Milliyetçilik: Bir Din (Nationalism: A Religion), Türkçesi: Murat Çiftkaya., İz Yayıncılık., İstanbul, 1995., s.50]

2 - Immanuel Kant., Ebedî Barış Üzerine Felsefî Bir Deneme (Zum Ewigen Frieden, Ein Philosophischer Entwurf, 1795)., Çevirenler: Dr. Yavuz Abadan., Seha L. Meray., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları., Ankara, 1960., s.24

3 - Anthony David Smith., Küreselleşme Çağında Milliyetçilik (Nations and Nationalism in A Global Era)., Türkçesi: Derya Kömürçü., Everest Yayınları., İstanbul, Ocak 2002., s.136

4 - "Racism and Xenophobia in Europe", Eurobarometer Opinion Poll no 47.1., First results presented at the Closing Conference of the European Year Against Racism., Luxembourg, 18 & 19 December 1997., URL: [http://www.iom.fi/anti-discrimination/pdf/Eurobarometer47.1.pdf], p.2

5 - Immanuel Kant., a.e., "İkinci Bölüm: Ebedî Barışın Nihâi Maddeleri" (aynı tercüme., s.17